

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

**REKABET KURUMU BAŞKANLIĞI
II. DENETİM VE UYGULAMA DAİRESİ BAŞKANLIĞI
Üniversiteler Mah. 1597. Cad. No:9 06800 Çankaya/ANKARA**

07.04.2023

Sayı : 2024/5
Konu : Bilgi ve Belge Talepleri hk.
İlgi : Kurumunuz 27.03.2023 tarih ve E-13183850-622.03-61427 sayılı yazınız.

Kurumunuzca ilgi yazıda talep edilen kırmızı et sektörüne ilişkin bilgi ve belgeler Küçükbaş ve Büyükbaş besiciliğini kapsamaktadır. Ancak; derneğimizin çalışma faaliyetleri sadece Büyükbaş Hayvancılığı kapsadığından küçükbaş ile ilgili bilgi ve veriler bulunmamaktadır. Bu doğrultuda büyükbaş besiciliğine ilişkin sorularınıza ait derneğimizin görüşleri aşağıda sunulmuştur.

1. Süt / Yem Paritesi temelde kırmızı et üretimini doğrudan etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Süt hayvancılığı yapan işletmelerin temel geliri süt satışlarından sağlandığından, çiğ süt fiyatının çoğu zaman maliyetin altında kalması; yani süt üreticisinin süt satışından kazandığı para ile hayvanlarını besleyeceği yemi alamaması (çiğ süt/ yem paritesi); dişi hayvanlarını kesime göndermesi ile sonuçlanmaktadır. Tablo 1.'de yıllar itibariyle çiğ süt yem paritesi gösterilmektedir. Dolayısıyla, dengesizliklerin temel sebebi süt fiyatlarıdır. Çiğ süt fiyatının en düşük olduğu dönemde dahi 1 litre süt üretimi için 1,5 kg %19 ham protein içeriğine sahip yem alınabilir olması süt işletmelerinin sürdürülebilir olmaları için kritik eşiktir.

Et tedariki; iki ana kalem sayesinde sağlanır. Birincisi BESİ DANALARI ikincisi ise REFORME İNEKLER'dir. Reforme inek miktarı ise, toplam dişi sığır sayısının %50 sinin %20'si olarak kabul edebilmektedir. Dişi sığırların; %50'si henüz süt üretimine başlamamış genç hayvanlardan, kalanı süt veren inekten oluşur. Süt veren ineklerin her yıl %20'si reforme olarak kesime gider ve ete dönüşür.

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

Tablo 1. Çiğ süt/yem paritesi (2020-2023)

Yıllar	Çiğ süt /yem
2020	1,22
2021	1,14
2022	1,17
2023	1,15

Süt üretiminin azalması, anaç hayvan kesimlerinin artması ile doğru orantıdadır. Kooperatiflerde toplanan süt miktarları ve üretici sayıları dikkat çekici bir biçimde düşmüştür. Bursa ili Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği bölgesel olarak Türkiye'nin süt üretim merkezlerinden biri olmakla beraber Süt Birliğinin aktif olmaması sebebi ile destekleme almak isteyen üreticinin örgütlü satış için kaydolmak zorunda olduğu bir birliğin üye sayısı 4000 civarından 1280 civarına düşmüştür. Bu oran sahada yaptığımız görüşmeleri teyit etmektedir.

Süt hayvancılığının bu denli küçülmesinin ve buna bağlı et arzında meydana gelen düşüşün temel sebebi süt fiyatının düşük tutulmasıdır. Zarar eden üretici işi bırakma eğiliminde olması ve gençlerin zarar eden bir işe girmek istememesi hem köyden kente göçü arttırmakta hem de ülkemizin üretimde dışa bağımlılığını arttıracaktır.

Azalan dişi hayvan sayısına bağlı olarak doğan erkek sayısı da azalmakta ve bu da besi materyalinin bulunamaması anlamını taşımaktadır. Dişi hayvan kesimlerinin artması kırmızı et arzında kısa dönemde artışa sebep olmakta ve market fiyatlarının sabit kalması anlamını taşımaktadır. Ancak, buradaki en büyük olumsuz etki uzun dönemde görülmekte; besiye alınacak erkek dana bulunamadığı için kırmızı et arzı düşmekte ve buna bağlı et fiyatları yükselmektedir. Şu anda sektörümüzün içinde bulunduğu durum tam olarak budur.

2. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), en son 6 Mayıs 2022 tarihinde kesilen hayvan sayısı ve et üretim miktarı ile ilgili verileri yayınlamış olup, aşağıdaki tablo 2'de bu veriler sunulmaktadır. Ancak ülkemiz hayvan mevcudu ile ilgili son sayım 2001 yılında gerçekleştirilmiş olup, TÜİK açıkladığı verileri bir algoritmik hesaplama ile belirlemektedir. Dolayısıyla bu verilerin doğruluğu tartışılır. Nitekim et ve süt sektörünü

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

sahada takip eden derneğimiz açıklanan bu rakamların gerçekçi olmadığını istişare etmektedir.

Kesime hazır hale getirilmek üzere tedarik edilen hayvanlar ise genellikle 300 kg canlı ağırlık civarında ithal edilip 8-10 ay kadar besiyeye alındıktan sonra kesilen hayvanlar olarak algılanmakta olup, konuya ilişkin ayrıntı ve yorumlar 9 ve 13. Sorulara ait cevaplarda bulunmaktadır.

Tablo 2. Kesilen Hayvan Sayısı ve Et Üretim Miktarı

Kesilen hayvan sayısı ve et üretim miktarı								
(Türkiye)								
Yıl	Sığır		Manda		Koyun		Keçi	
	Kesilen hayvan sayısı	Et üretim miktarı	Kesilen hayvan sayısı	Et üretim miktarı	Kesilen hayvan sayısı	Et üretim miktarı	Kesilen hayvan sayısı	Et üretim miktarı
	(baş)	(ton)	(baş)	(ton)	(baş)	(ton)	(baş)	(ton)
2015 ^(r)	3 706 346	862 098	25 713	5 300	12 808 697	249 863	4 097 340	69 757
2016 ^(r)	3 993 893	956 180	27 663	5 470	13 277 503	266 675	4 346 611	75 322
2017 ^(r)	4 334 034	1 093 841	29 476	5 868	13 244 903	262 825	4 346 713	77 794
2018 ^(r)	4 844 711	1 281 234	32 389	6 515	14 133 170	291 179	4 392 427	82 839
2019 ^(r)	4 856 517	1 330 169	35 695	7 150	14 546 576	316 170	4 513 264	87 126
2020	4 812 902	1 341 446	40 929	8 424	15 801 021	345 639	4 692 010	90 443
2021	5 134 441	1 460 719	51 925	10 831	17 125 163	385 933	4 907 371	94 55

3. Dana karkas besi üretim maliyetleri yıllar itibariyle girdi maliyetlerinde meydana gelen artışlar ve besilik materyal temininde yaşanan güçlükler nedeniyle önemli artışlar göstermiştir. Ulusal Kırmızı Et Konseyi (UKON) 2018 yılı Eylül ayı itibariyle maliyetleri açıklamaktadır. İlgili konseyden alınan üretim maliyetleri Tablo 5.'de sunulmuştur. Yine UKON Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Hacıncı 2021-2022 kırmızı et sektörü değerlendirmelerinde önemli noktalara değinmiştir. Hacıncı; 2021 yılının kırmızı et sektörü açısından zorlu ve sabır içinde geçen bir yıl olduğunu ifade ederek, özellikle büyükbaş hayvancılık tarafı için sıkıntılı bir süreçten geçtiklerini belirtmiş ve bu durumun, 2018 yılında yapılan yüklü miktardaki ithalatın etkileri olduğunu vurgulamıştır.

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

2018 yılında yapılan sığır eti üretimi, önceki yıllara oranla daha yüksek gerçekleşmiş ve piyasa fiyatları arz fazlalığından dolayı son çeyreğinde maliyetin çok altına düşmüştür. Üreticinin zararını düşürmeye yönelik olarak Et ve Süt Kurumu (ESK) müdahale alımlarına başlamış ve yüz binlerce büyükbaş kesip, on binlerce ton eti stoklamaya başlamıştır. 2019 yılı da üretici açısından yüz güldürmemiş, ESK müdahale alımları bu yılın büyük bölümünde devam etmiştir. Devletin bu çabası üretici açısından tam bir çözüm sağlamamıştır. Üretici bütün umutlarını 2020 yılına taşımış ancak daha yılın başında pandemi'nin patlak vermesi bütün umutları suya düşürmüştü ve talep darlığı nedeniyle et fiyatları sürekli maliyetin **altında** kalmıştır. Son üç yıldır kazanamayıp zarar eden besicilerimiz, 2021 yılına gelindiğinde maliyet ve piyasa fiyatı arasındaki denge besici aleyhine daha da bozulmuştur. Sonuç olarak piyasalardaki karkas fiyatları yıl boyunca maliyetlerin altında seyretmiştir. Büyükbaş eti üretim maliyeti ve piyasa alım fiyatları OKUN web sitesinde yayınlandığı şekilde Tablo 3 ve Tablo 4'de sunulmaktadır.

Tablo 3. 2021 yılı Besi maliyeti ve piyasa satış fiyatı (UKON)

2021 YILI SIĞIR KARKAS SATIŞ VE MALİYET TABLOSU		
AYLAR	BESİ MALİYET	PİYASA ALIM FİYATI
Oca.21	40,50 TL	37,37 TL
Şub.21	41,20 TL	39,59 TL
Mar.21	41,70 TL	39,73 TL
Nis.21	45,40 TL	39,98 TL
May.21	48,10 TL	43,31 TL
Haz.21	50,80 TL	44,09 TL
Tem.21	48,50 TL	44,05 TL
Ağu.21	50,22 TL	44,48 TL
Eyl.21	49,82 TL	44,46 TL
Eki.21	54,69 TL	47,64 TL
Kas.21	58,83 TL	49,94 TL
Ara.21	67,20 TL	62,24 TL

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

Tablo 4. 2022 yılı Besi maliyeti ve piyasa satış fiyatı (UKON)

2022 YILI SIĞIR KARKAS SATIŞ VE MALİYET TABLOSU		
AYLAR	BESİ MALİYET	PİYASA ALIM FİYATI
Oca.22	75,59 TL	65,25 TL
Şub.22	76,14 TL	68,52 TL
Mar.22	83,84 TL	81,90 TL
Nis.22	106,63 TL	87,81 TL
May.22	112,71 TL	98,37 TL
Haz.22	119,34 TL	95,95 TL
Tem.22	110,76 TL	99,36 TL
Ağu.22	116,58 TL	97,36 TL
Eyl.22	118,24 TL	99,12 TL
Eki.22	120,15 TL	101,56 TL
Kas.22		
Ara.22		

Besicilerimizin kestikleri hayvanların yerine yeni besi materyallerini koyma imkanları da artan maliyetleri bağlı olarak güçleşmektedir. Bunun sebebi öncelikle süt fiyatlarının uzun süredir maliyetlerin altında kalmış olması (paritenin hiçbir zaman 1,5'e ulaşamamış olması), buna bağlı olarak anaç hayvanların kesiminden kaynaklı besi materyali arzında yaşanan sıkıntıdır. Yani anaların kesilmesi nedeniyle doğan buzağı sayısındaki azalmadır. Özellikle son 3 yıldır piyasanın stabil olmaması besicilerin üretimden çekilmelerine neden olmuştur. Bunun temel sebebi ise özellikle 2014 yılında yüksek miktarda yapılan ithalattır. Bu ithalat neticesinde kırmızı et üreten çiftçilerimiz zarar ettikleri için üretimden çıkmışlar ve sonuçta

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

besi materyali arzı azaldığı için fiyatları yükselmiştir. Dolayısıyla besicilerimiz daha besi başlangıcında yüksek fiyatlarla karşılaşmaktadırlar.

Tablo. 5. Dana Karkas Besi Üretim Maliyeti**

Yıllar	Maliyet (TL/kg)
2023 (Nisan)***	185,00
2023 (Ocak)*	166,80
2022 (Ocak)	81,20
2021 (Mart)	43,80
2020 (Mart)	39,20
2019 (Mart)	34,90
2018 (Eylül)	30,90

*UKON web sitesinde yıllara ait bazı aylar bulunmamaktadır.

**1-50 başlık işletmeler için maliyetler dikkate alınmıştır, besi süresi 9 aydır.

*** 2023 yılı Nisan ayı üretim maliyeti Tusedad tarafından, enflasyon hesaba katılmamış şekilde hesaplanmıştır.

4. Kırmızı et üretimi yapan besicilerin, besi sürelerini uzatmaları (hayvanlarını daha uzun süre ellerinde tutma), ancak 1 ay olabilmektedir. Bundan daha uzun süre elde tutmak ekonomik olarak mümkün değildir. Çünkü, besiyeye alınan hayvanların yemden yararlanma dönemleri bellidir ve bu süreden sonra verilen yem ile hayvanın canlı ağırlık artışı arasındaki makas açılmaktadır. Bu ise besiciye zarar olarak dönmektedir.

Son dönemde, besicilikteki asıl önemli olan konu, karkas satış fiyatından ziyade kesilen hayvanın yerine yenisini koyma maliyetinin çok yüksek oluşudur. Bu sebeple besicilerimiz, canlı ağırlık artışı az dahi olsa hayvanlarını 1 ay kadar ellerinde tutmakta ve sonra kesime sevk etmektedirler. Temel sorun yine anaç hayvan kesimlerine dayanmaktadır.

5. Bir önceki soruda da belirtildiği gibi besi materyali dediğimiz biyolojik canlı bir hayvandır ve belirli bir süre yediği yem ile ekonomik bir ağırlık artışı olmaktadır. Dolayısıyla uzun süre (1 aydan fazla) kesime gönderilmeden elde tutulması ekonomik olarak zarar anlamı taşımaktadır. Bu nedenle kesime uzun süre geç gönderilmesi mümkün değildir.

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

Kesimden sonra ise; besicilerin karkas eti depolama kapasitesi ve kabiliyeti bulunmamaktadır. Çünkü karkas et ancak dondurularak depolanabilmekte olup; bu depolar ise ülkemizde kesimhanelerde ve özel şahıslarda bulunmaktadır.

6. Ülkemizde besicilik faaliyetiyle iştigal eden toplam nüfusun ne kadar olduğuna ait resmi olarak açıklanmış bir veri bulunmamaktadır. Ancak fikir vermesi açısından; Türkiye Ziraat Odaları tarafından 2017 yılına ait, hayvan varlığına göre sınıflandırılmış besi işletmesi sayıları tablo 6'de sunulmuştur.

Tablo 6. Büyükbaş besi işletme sayıları, 2017 (kapasiteye göre)

Kapasite Aralığı	İşletme Sayısı (Adet)	İşletmelerin Kapasitelere Göre Dağılımı (%)	Hayvan Sayısı (Baş)	Hayvan Mevcudunun Kapasitelere Göre Dağılımı (%)
1_5	119.077	45,07	359.542	9,01
6_9	50.077	18,95	380.802	9,54
10_19	48.740	18,45	705.809	17,69
20_49	32.942	12,47	1.011.701	25,35
50_99	9.731	3,68	672.333	16,85
100_199	2.683	1,02	378.362	9,48
200_499	775	0,29	229.429	5,75
500+	205	0,08	252.440	6,33
Toplam	264.230	100,00	3.990.418	100,00

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

7. Besicilik sektöründeki genel maliyet kalemleri ve oransal dağılımı; UKON tarafından yerli üretim bir dananın Haziran 2022’de besiyeye alınıp Şubat 2023 tarihinde kesime sevk edilen bir hayvan hesaplanmış ve aşağıdaki şekilde açıklanmıştır.

GİDER KALEMİ	GİDER İÇİNDEKİ PAYI (%)
HAYVAN ALIMLI	45,04
YEM GİDERİ	48,32
YÖNETİM VE İŞLETME GİDERLERİ	1,00
TEDAVİ GİDERLERİ	0,08
FAİZ GİDERİ	5,35
ACİL KESİM KAYIP GİDERİ	0,20

8. Besicilikte kullanılan karkas et/yem paritesinde dikkate alınan yem %14 ham protein içeren kesif yemdir. Buna göre yıllar itibariyle et/yem paritesine ait veriler tablo 7’da verilmiştir.

Tablo 7. Yıllara göre et/yem paritesi

YILLAR	Dana Karkas fiyatı (TL/kg)	Besi yemi fiyatı (TL/kg)	Parite
2014	19,01	0,90	21,16
2015	23,80	0,91	26,32
2016	25,11	0,89	28,15
2017	26,61	1,02	26,09
2018	28,35	1,32	21,64
2019	30,04	1,58	19,05
2020	35,92	1,88	19,34
2021	44,18	2,88	15,51
2022	92,85	5,91	15,68
2023 (MART)	201,5	6,933	29,00

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

9. Mezbahalar ile görüşmelerimiz ve besi çiftliklerinin kapasite kullanımının yanı sıra süt üretiminde köylerde üretimin azalmış olması gözlemlerimiz ile sabittir. Bu konuda 2001 yılından bu yana resmi hiçbir sayım yapılmamıştır ve bu sebeple kimse gerçek rakamı bilememektedir. Ancak bireysel sorgulamalar sonucunda üretim radikal bir düşüş içinde olduğu sahada gözlenmektedir.

Süt hayvancılığının bu denli küçülmesinin temel sebebi süt fiyatının düşük tutulmasıdır. Zarar eden üretici işi bırakma eğiliminde olması ve gençlerin zarar eden bir işe girmek istememesi hem köyden kente göçü arttırmakta hem de ülkemizin üretimde dışa bağımlılığını arttıracığı ortadadır. Tablo 8’de 2010-2018 yılları arasında TÜİK verilerinden yola çıkılarak elde veriler sunulmaktadır.

Tablo 8. Kırmızı et üretimi ve ithalat verileri*

Yıllar	Besilik ithalat (baş)	Besilik ithalat et miktarı (kg)	Kasaplık ithalat (baş)	Kasaplık ithalat et miktarı (kg)	Toplam ithalat (baş)	Toplam ithalat (kg)	Ülke üretimi (kg)	İthalatın üretime oranı (%)
2010	1.443	432.900	118.578	35.573.400	120.021	36.006.300	780.718.279	5
2011	227.871	68.361.300	164.360	49.308.000	392.231	117.669.300	776.914.615	15
2012	228.421	68.526.300	194.448	58.334.400	422.869	126.860.700	915.844.545	14
2013	130.897	39.269.100	28.869	8.660.700	159.766	47.929.800	996.125.001	5
2014	23.604	7.081.200	2.434	730.200	26.038	7.811.400	1.008.271.774	1
2015	154.194	46.258.200	-	-	154.194	46.258.200	1.149.261.724	4
2016	407.887	122.366.100	22.181	6.654.300	430.068	129.020.400	1.173.042.183	11
2017	666.949	200.084.700	115.316	34.594.800	782.265	234.679.500	1.126.403.214	21
2018	1.211.756	363.526.800	132.904	39.871.200	1.344.660	403.398.000	1.118.694.732	36

*Veriler TOB ve Tük raporlarında alınmış olup, üretilen et miktarının hesaplanmasında 300 kg karkas kabul edilmiştir.

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

İktisadi olarak hem arzın düştüğü hem talebin düştüğü bir dönemde fiyatı arttıran tek unsur arzın düşüş hızının daha keskin olmasıdır.

İthalat ile ülkemiz çiftçisini ikame etmek çok yönlü bir hatadır. Sıkıştığımız yerde yabancı üreticiyi destekleyerek arzı arttıramayacağımız ortadadır.

Kısa vadede kontrollü ithalat harici bir çıkış yolu yoktur. Kasaplık ve karkas ithalatı serbest piyasaya açılması mahsurludur. Bu üreticiyi çok zor duruma sokacak ve üreticinin sayısının hızla azalmasına sebep verecektir. Kontrollü ithalat ile kamunun ihtiyacının karşılanması kısa vadede tek çözüm olarak görmekteyiz.

Orta ve uzun vadede yapılması gereken süt hayvancılığının kontrollü üretim planlamasının yapılıp, verimliliği artırıcı faaliyetlerde bulunmak suretiyle üretimi planlı bir şekilde arttırıp fazlalık oluşacağı durumda süt tozunu dünya piyasalarında aktif pazarlamamızdır. Bu durumda hem ihracatçı konumunda oluruz hem et ihtiyacımızı iç piyasadan karşılayabilecek bir konuma geliriz.

10. Karkas eti verimliliği bakımından bir değerlendirme yapabilmek için FAO verilerine dikkat çekmek gerekmektedir. FAO 2017 yılında karkas verimliliği ile ilgili yaptığı araştırmada Tablo 9'da verilen açıklamayı yapmıştır. Buna göre ülkemiz karkas verimliliği dünya ortalamasının biraz üstünde olmasına rağmen ilk 10 ülke arasında değildir.

Tablo 9. Dünya Karkas Verimliliği

Sıra	Siğir		Koyun		Keçi		Manda	
	Ülke	Verim, kg/baş	Ülke	Verim, kg/baş	Ülke	Verim, kg/baş	Ülke	Verim, kg/baş
1	Singapur	450	Malezya	50	Kuveyt	35	Malezya	450
2	Japonya	449	Ruanda	48	Malezya	35	Mısır	346
3	İran	404	Suriye	42	Ruanda	32	Tayland	288
4	Çin	384	Montenegro	40	Ekvator	32	İran	280
5	Lüksemburg	365	Barbados	35	Suriye	32	Endonezya	256
6	ABD	363	Polonya	34	Çin	28	Nepal	245
7	Avusturya	335	New Caledonia	32	Umman	25	Çin	239
8	İrlanda	333	Kırgızistan	31	Bolivya	23	Yunanistan	231
9	İngiltere	329	Mısır	31	Kırgızistan	22	Irak	224
10	Mısır	328	İran	30	Filistin	22	Brunei D.	223
	Dünya	218	Dünya	17	Dünya	13	Dünya	145
	TÜRKİYE	274	TÜRKİYE	16	TÜRKİYE	15	TÜRKİYE	219

Kaynak: www.fao.org/

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

11. Türkiye'de birkaç yerli sığır ırkı bulunmaktadır. Bu ırklardan bazıları şunlardır:

1. Ankara (Gri) Sığırları: Türkiye'nin en yaygın yerli sığır ırklarından biridir. İyi bir et ve süt verimi ile bilinirler. Ortalama canlı ağırlık artışları günlük 0,8-1 kg arasındadır. Yetiştirme süresi yaklaşık 24-30 aydır ve karkas verimliliği %45-50 arasındadır.
2. Karaman Sığırları: Orta Anadolu'da yaygın olarak yetiştirilen bir yerli ırktır. Hem et hem de süt verimi için kullanılırlar. Günlük canlı ağırlık artışları genellikle 0,8-1 kg arasındadır. Yetiştirme süresi yaklaşık 24-30 aydır ve karkas verimliliği %45-50 arasındadır.
3. Doğu Anadolu Kırmızısı Sığırları: Doğu Anadolu Bölgesi'nde yetiştirilen bir yerli sığır ırkıdır. İyi bir et ve süt verimi ile bilinirler. Günlük canlı ağırlık artışları genellikle 0,9-1,2 kg arasındadır. Yetiştirme süresi yaklaşık 24-30 aydır ve karkas verimliliği %45-50 arasındadır.
4. Güneydoğu Anadolu Sığırları: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yetiştirilen bir yerli sığır ırkıdır. İyi bir et verimine sahip olmalarına rağmen, süt verimleri düşüktür. Günlük canlı ağırlık artışları genellikle 0,8-1 kg arasındadır. Yetiştirme süresi yaklaşık 24-30 aydır ve karkas verimliliği %45-50 arasındadır.

Bu yerli sığır ırkları, adaptasyon yetenekleri ve dayanıklılıkları nedeniyle özellikle Türkiye'nin zorlu iklim koşullarında tercih edilmektedirler. Ancak, performansları ve verimlilikleri, beslenme, yetiştirme koşulları ve diğer faktörlere bağlı olarak değişebilir.

Dünya genelinde yaygın olarak kullanılan bazı besilik dana ırkları ise;

1. Holstein: süt üretimi için popüler olan bir ırktır. Ancak bazı ülkelerde Holstein ırkının erkek yavruları da et üretimi için yetiştirilebilir. Besi dönemi boyunca Holstein sığırlarının günlük canlı ağırlık artışı, genellikle 0,8-1,2 kg arasındadır. Yetiştirme süresi yaklaşık 18-24 aydır ve karkas verimliliği %50-55 arasındadır. Ancak, Holstein sığırlarının et verimliliği diğer et ırklarına göre daha düşüktür.

2. Simmental: et ve süt üretimi için popüler bir ırktır. Büyük gövdeleri, iyi kas yapısı ve hızlı büyüme oranları nedeniyle et üretimi için tercih edilirler. Besi dönemi boyunca Simmental sığırlarının günlük canlı ağırlık artışı, genellikle 1,2-1,5 kg arasındadır. Yetiştirme süresi yaklaşık 18-24 aydır ve karkas verimliliği %60-65 arasındadır. Simmental sığırları, yüksek et kalitesi, verimliliği ve dayanıklılığı nedeniyle tercih edilir. Simmental sığırları, yüksek performans gösteren ve adaptasyon yeteneği güçlü olan bir ırktır. Ancak, beslenme, yetiştirme koşulları ve diğer faktörlere bağlı olarak performansları değişebilir.

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

3. Angus: Angus sığırı, dünyada en çok tercih edilen ırktır, et verimliliği açısından da oldukça popülerdir. Besi dönemi boyunca ortalama canlı ağırlık artışı, günlük 1,0-1,5 kg arasında değişir. Yetiştirme süresi yaklaşık 14-16 aydır ve karkas verimliliği %60-65 arasındadır.

4. Hereford: Hereford sığırı da et verimliliği açısından popüler bir ırktır ve genellikle Angus sığırlarıyla melezlenir. Besi dönemi boyunca ortalama canlı ağırlık artışı, günlük 0,8-1,2 kg arasında değişir. Yetiştirme süresi yaklaşık 14-16 aydır ve karkas verimliliği %55-60 arasındadır.

5. Limousin: Limousin sığırları, dünya genelinde et üretimi için popüler bir seçimdir. Besi dönemi boyunca ortalama canlı ağırlık artışı, günlük 1,2-1,7 kg arasında değişir. Yetiştirme süresi yaklaşık 16-18 aydır ve karkas verimliliği %60-65 arasındadır.

6. Charolais: Charolais sığırları, yüksek oranda kas yapısı ve iyi et verimliliği için bilinir. Besi dönemi boyunca ortalama canlı ağırlık artışı, günlük 1,2-1,8 kg arasında değişir. Yetiştirme süresi yaklaşık 16-18 aydır ve karkas verimliliği %65-70 arasındadır.

7. Brahman: Brahman sığırları, sıcak ve nemli iklimlerde yetiştirilmek için idealdir. Besi dönemi boyunca ortalama canlı ağırlık artışı, günlük 0,8-1,3 kg arasında değişir. Yetiştirme süresi yaklaşık 20-24 aydır ve karkas verimliliği %50-55 arasındadır.

8. Brangus: Et üretimi için popüler bir ırktır ve Angus ve Brahman sığırlarının melezlenmesiyle elde edilir. Brangus sığırları, sıcak ve nemli koşullara uyum sağlama yeteneği, dayanıklılığı ve yüksek et kalitesi nedeniyle tercih edilir. Besi dönemi boyunca ortalama canlı ağırlık artışı, günlük 1,0-1,5 kg arasında değişebilir. Yetiştirme süresi yaklaşık 18-20 aydır ve karkas verimliliği %55-60 arasındadır. Brangus sığırları, yüksek et kalitesi ve dayanıklılığı nedeniyle popüler bir seçimdir. Ancak, performansları, yetiştirme koşulları ve beslenme gibi faktörlere bağlı olarak farklılık gösterebilir. Tabii ki, bu veriler her ırk için tamamen standart değildir ve ırkların farklı genetik varyasyonları, yetiştirme koşulları, beslenme ve diğer faktörler, performanslarını etkileyebilir.

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

12. Büyükbaş besiciliğinde, süreç anaç hayvanın gebeliği ile başlamaktadır ki bu süre 9 ay 10 gündür. Ülkemizde buzağı ölüm oranı %10-15 civarında iken bu rakam dünyada %5 civarındadır. Sadece bu aşamada yapılacak iyileştirmeler ile ülkemizin kırmızı et açığının kapatılması mümkündür.

Genel olarak üretimden tüketime kadar olan süreçte; hayvanın doğumu ile başlayıp tüketiciye ulaşana kadar birkaç farklı el değiştirerek kasap ve marketlere ulaşmaktadır. Şöyle ki; genellikle ülkemizin doğu bölgelerinde doğan erkek buzağuların buldukları bölgede 8 ay beslenmeleri ve bu aydan sonra ülkemizin batı bölgelerindeki besi işletmelerine besilik materyal olarak satılmaları şeklindedir. Bu besi süreci yaklaşık 16 aylık yaşa kadar sürmektedir. 16 aylık hayvanlar prensip olarak kesime gönderilmektedir. 16 aylık kesim yaşı aslında karkas verimliliği açısından uygun olan kesim yaşı olmamaktadır. Çünkü 16-18 aylık yaş aralığı bir hayvanın yediği yemi ete dönüştürme oranının en yüksek olduğu dönemdir. Dolayısıyla hayvanın gelişimi normal ise 18 aylık yaşta kesime gönderilmesi daha uygun olmaktadır. Doğan buzağının tüketime sunulması yaklaşık 2-2,5 yıl sürmektedir. Doğumdan tüketime kadar dağıtım ve satış süreci için ülkemizde 2 farklı uygulama yapılmaktadır.

Bunlardan ilki; 16 aylık yaşta kesime sevk edilecek olan hayvanlar genellikle celepler tarafından küçük işletmelerden toplanmakta ve kesimhanelere götürmektedir. Kesimhaneler ise, deri ve sakatatlar ayrı tutulmak suretiyle karkasları tüccarlara satmaktadırlar. Tüccarlar da bu karkasları kasaplara ve toplu tüketim merkezlerine satmaktadırlar.

Bir diğer yol ise; Hayvan pazarlarından yapılan işlemlerdir. 8 aylık yaştaki erkek danalar hayvan pazarlarında genellikle batıdaki besi işletmelerine transfer edilmek üzere satışa çıkarılmaktadır. Bu yöntemde 2 önemli kıstas bulunmaktadır. Birincisi pazardan besiye alınacağı çiftliğe ulaşan geçen sürede oluşan hastalıklar ve kayıplar, ikincisi ise pazarlarda toplu halde bulunan hayvanların birbirlerine hastalık bulaştırma riskidir. Bu sistem hayvan kayıplarına ve salgın hastalıkların yayılmasına alt yapı hazırlamaktadır. Bu hayvan pazarı sisteminden dolayı şap başta olmak üzere birçok hastalığın ülke içine yayıldığını bilmekteyiz.

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

13. Türkiye’de 2007 ve 2008’de yaşanan kuraklık bugün olduğu gibi yem hammaddelerin de yüzde 100’ü aşan oranlarda fiyat artışına neden olmuştur. Çiğ süt fiyatı ise yarı yarıya düşmüş ve 1 milyondan fazla süt ineği kesilmiştir. Bu sürecin sonunda kırmızı et fiyatı 2009 yılında yüzde 100 artırmış ve karkas etin kilosu 7-8 liradan 15 liraya çıkmıştı. Aynı dönemde Hayvancılığın en çok desteklenmesi gereken bir dönemde yaklaşık 50 kalem desteğin bir kısmı kaldırılmış veya miktarı azaltılarak ilk kez hayvan başına destekleme sistemine geçilmiştir. Bitkisel üretimde kaldırılan doğrudan destek hayvancılık da uygulanmaya başlanmıştır. Resmi Gazete’nin 15 Nisan 2008 tarihli sayısında yayınlanan Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkındaki Karar ile 2007 yılında 1,3 milyar lira olan destek 2008 yılında yarı yarıya azaltılarak 750 milyon liraya düşürülmüştür. Üretimi, verimliliği, kaliteyi artırıcı birçok destek kaldırılmış, bunun yerine üreticiye, doğrudan hayvan başına destek verilmeye başlanmıştır.

Sektörde böylesi önemli değişiklikler yapılırken; Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği tarafından hayvan ithal edeceğini açıklanmıştır sebep olarak ise; ülkemizde kırmızı et fiyatlarının arzdaki düşmeden kaynaklı anormal yükselmesi olarak gösterilmiştir.

2010 yılına gelindiğinde artan sadece kırmızı et fiyatları değil, aynı zamanda çiğ süt fiyatı da artmaya başlamıştı. Çünkü, 2007- 2008’deki kuraklık sonucu çok sayıda süt ineği kesilince süt üretimi yapan işletme sayısı ve hayvan sayısı azalmış besilik materyale ulaşmak zorlaşmıştır. Bugün de aynı süreç yaşanmaktadır. Ancak bugün yaşadığımız süreç son 12 yılda yapılan kasaplık ve besilik canlı hayvan ile löp et ithalatının yapılmasıdır. Tablo 7’de bahsi geçen yıllara ait ülke içi üretim ve ithalat verileri sunulmuştur.

Tarım yazarı Ali Ekber Yıldırım’ın konuyla ilgili yazısından alınan bilgilere göre; Türkiye İstatistik Kurumu verilerini derleyen Ziraat Mühendisleri Odasının verdiği en son bilgiler ışığında; ithalatın başladığı ilk yıl 2010’da 240 bin büyükbaş hayvan ithal edildi. 2018 yılında ise ithalat 1,5 milyon başa ulaştı. Geçen 12 yılda Türkiye 6 milyonu aşkın büyükbaş canlı hayvan ithalatına 7,8 milyar dolar, 303 bin ton kırmızı ete ise 1,4 milyar dolar ödenmiştir. Ne yazık ki; kasaplık ve besilik hayvan ithalatının ancak günü kurtaracak kadar etkili olduğu, fiyatların düşülmesinin tek yolunun üretimin artırılması ile mümkün olabileceği gerçeği halen göz ardı edilmektedir. İthalat nedeniyle zarar eden besicilerimizin üretimden çıkmasına uzun dönemde ülkemizi daha da büyük darboğaza sokacaktır. Sonuçta ithalat hiçbir dönemde ülkemiz et sektörüne katkıda bulunmamış ve en zaman ki ithalat yapılmış arkasından daha büyük sorunlar ile karşılaşmıştır.

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com

**TÜM
SÜT, ET ve
DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ
DERNEĞİ**

Ancak, ihracatın şarta bağlı olmaksızın her dönem açık olması, üretimi artıracak bu ise dolaylı yoldan besicilerimizi zarardan kurtararak üretime devam etmelerini sağlayacaktır. Üretimin devamlılığı ise arza yansıtacak ve ülke için üretimimiz yeterli olacağı için ithalata gerek duyulmayacaktır.

14. Yurt dışında kırmızı et üretiminin ülkemizden ucuz olmasının birçok nedeni bulunmaktadır.

- Yurtdışında belirli bir fiyat politikasının olması, üreticilerin finans açısından öngörü sahibi olmalarını ve uzun dönem üretimlerini planlayabilmelerini sağlamaktadır. Ancak ülkemizde sadece kırmızı et sektöründe değil tarımın tüm dallarında belirli bir fiyat politikası olmadığından üretim dalgalanmaları yaşanmakta bu ise arzı düşürmektedir.
- Beslemede kullanılan yem hammaddelerinin %50'den fazlasının dışa bağımlı olması ülkemizdeki üretim maliyetlerini artırmaktadır. Ancak birçok ülke yem hammaddelerini bize göre daha uygun fiyatla temin ettiğinden üretim maliyetleri daha düşük olmaktadır.
- Ülkemiz besicilik sektöründe ne yazık ki altyapı, bilinçli üretim ve eğitim konularında yetersizdir. Besiye alınan hayvanların genetik kapasiteleri yüksek olmasına rağmen alt yapı ve besleme konusunda yapılan hatalar nedeniyle verimlilik düşüktür.
- Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından verilen destekler daha etkin bir modelle yapılmalı ve bu destekler üreticinin maliyetini destekler şekilde olmalıdır. Yurt dışında genellikle çiftçi bazında desteklemeler yapılmakta ve üreticiler doğrudan desteklenmektedir. Ülkemizde ise ürün (besi için ayrı, süt için ayrı vb) bazında destekleme yapılmakta, hem destek miktarı az olmakta hem de geç ödemelerden dolayı üreticinin maliyetini desteklememektedir.
- Ülkemizdeki et üretim maliyetinin yüksek olmasının bir diğer sebebi ise, ülkemizdeki meraların besleyici değerinin düşük olması ve hastalık yayılım riski nedeniyle meralardan yeterince yararlanamıyor olmamızdır. Oysaki; mera ıslahı ile besi hayvanlarının meralardan yüksek miktarda yararlanmasının sağlanması ile üretim maliyetleri önemli ölçüde düşürülebilecektir.

Bilgilerinize saygılarımızla sunarız.....

Kızılırmak Mahallesi 1443. Cadde No.25 1071 Usta Plaza B Blok Kat 28 No 185, 06530 Çankaya / ANKARA

Tel: +312 219 66 01 Fax:+312 219 66 02 Cep Tel: 0539 700 58 88

E- mail: tusedad.derne@gmail.com